

Smörtjärnarna – naturreservat tack vare Skogsrisikan

Invigningen den 12:e september 2009 markerade slutpunkten på en 10 år lång process från en idé hos en ideell naturvårdare, till landshövdingens undertecknande av beslut om godkännande av statens markköp och inrättande av reservat den 25:e juni 2009. Där emellan hade mycket hänt. Minst 100 personer hade tagit aktiv del i arbetet, frivilliga inventerare, naturvårdstjänstemän inom länsstyrelse, kommun och skogsstyrelse, markägare, styrelser inom natur-, hembygds- och jaktföreningar och många andra. Vid ett tillfälle bjöd vi till och med in medlemmar i

Naturskyddsföreningens skogsgrupp från Örebro län, för att under en exkursion tillsammans med skogsaktiva från motsvarande grupp i Dalarna kritiskt pröva vår uppfattning av naturvärdena här.

Annorlunda skogsreservat

I början av vårt lobbyarbete för att få ett områdesskydd, var inställningen från myndigheten som inrättar reservat, alltså länsstyrelsen, ganska sval till vår propå. Förklaringen var den, att skogen här N om Tuna-Hästberg inte till stor del är någon typisk urskog med brötar av död ved i olika stadier.

Invigningsgästerna samlas. Sören Gutén och Gert Bergqvist ses längst t h. Tillsammans med Anna-Greta Bengtsson, Gunilla Jordan och Karin Olausson ledde de den ena av de utflykter, matsvamputflykten, som ingick i invigningen. Vid den andra vandringen visades en del av de allmänna naturvärdena av undertecknad.

De bedömningsgrunder som tidigare gällt för urval av skogar för reservatsbildning utgick från norrländska förhållanden, med de kvarvarande opåverkade områden som där fanns kvar i ganska stor omfattning in på 1970-talet. Utifrån dessa förutsättningar hade en metod utarbetats som kallades "Steget före", för bedömning och prioritering av skogliga naturvärden. Dess synsätt kom att styra både myndigheters och ideellt arbetande gruppers uppfattningar om vad som var skyddsvärd skog. Och Smörtjärnarnas omgivningar rankades då inte högt. Så nämndes t ex inte området alls i den översyn av biologiskt värdefulla skogar i Borlänge kommun som gjordes i

början av 1990-talet.

Nytt synsätt på skogliga naturvärden

Många skogsbiologer i de sydligare delarna av Sverige var kritiska till den ganska ensidiga betoningen på egenskaper knutna till förekomsten av död ved av olika slag och i skilda åldersstadier som gällde enligt "Steget före". Även allt flera ideellt verksamma naturvårdare med stor fälterfarenhet hade uppfattningen att skogars biologiska rikedom har många fler aspekter än den om död ved. Amatörmykologerna inom svampklubben Skogsriskan hörde tidigt till dem som argumenterade för en bredare syn på skogliga naturvärden.

De största biologiska värdena i reservatet är knutna till områden med kalk i marken. Här

ses en sådan miljö med sällsynta örter och marksvampar. Till höger en 200-årig gran.

Natur, kultur och friluftsliv

Den viktigaste grunden för beslutet om reservatet var höga naturvärden. Sannolikt hade dessa varit tillräckliga för att få den formen av skogsskydd här, men kulturminnena och deras inverkan på miljön, samt områdets nuvarande och förväntade värde för friluftslivet förstärkte argumenten om bildande av Smörtjärnarnas naturreservat.

Gyllenspindelskivling, *Cortinarius aureofulvus*, en rödlistad och krävande art. Smörtjärnarna 2001.

De höga naturvärdena kännetecknas bland annat av den stora variationen av skogstyper. Flera av dem innehåller stor biologisk rikedom, framför allt kalkbarrskogspartierna. De vitt skiftande fuktighetsförhållandena, allt från öppet vatten till torra hållmarker, samt den delvis starkt brutna

topografin skapar förutsättningar för många arter och miljöer.

Närheten till det stora Gyllbergsreservatet, med sina magra, artfattiga, och till viss del av mänsklig verksamhet ringa påverkade marker, stärkte motiven för områdesskyddet vid Smörtjärnarna. Ett nytt reservat här kompletterar Gyllbergen på ett bra sätt med högproduktiva och artrika miljöer, kategorier som är starkt underrepresenterade bland reservaten inom den svenska tajgan.

Ett reservat för alla

I beslutet som ligger till grund för reservatsföreskrifterna står bland annat:

Syfte med naturreservatet

Biologisk mångfald

Syftet är att bevara områdets naturtyper och växt- och djurliv i naturlig utveckling och skydda det från skogsbruk, hydrologiska ingrepp, vägbyggen och annan exploatering som kan påverka områdets värden.

Friluftsliv

Tillvarata och underlätta möjligheterna till besök och naturupplevelser i reservatet.

(och till dem hör svampplockning!)

Anders Janols